

'n Verkennende studie van kodewisselingspatrone in die uitings van voorskoolse, Afrikaans-Nederlandse kinders

Monique Rabé en Nina Brink

Monique Rabé en Nina Brink, Vakgroep Afrikaans en Nederlands, Skool vir Tale, Noordwes-Universiteit (Potchefstroomkampus)

Opsomming

Hierdie verkennende studie ondersoek die kodewisseling van voorskoolse kinders in Suid-Afrika wat Afrikaans en Nederlands gelyktydig as eerste tale aanleer. In die konteks van tweetalige eerstetaalverwerwing (TETV) is kodewisseling 'n natuurlike verskynsel wat kinders help om onmiddellik in hul kommunikatiewe behoeftes te voorsien. Aangesien Afrikaans en Nederlands nouverwante tale is, is kongruente leksikalisering dikwels teenwoordig, wat tot 'n samevloeiing van grammatikale strukture tussen die tale lei.

Die data, ingesamel deur ouerverslaggegewers van agt kinders (2;3–6;4 – ouderdomme aangedui as jare;maande), bestaan uit 120 uitings waarin kodewisseling voorkom. Die resultate toon dat die kodewisseling meestal binne woord- en sinsgrense plaasvind en veral naamwoorde en werkwoorde betrek. Spesifieke patrone sluit in wisseling met nie-identiese kognate, morfologiese integrasie, die gebruik van nonkognate, gemengde kollokasies en idioome en wisseling met valse vriende (wat tot betekenisverskille lei).

Hoewel die beperkte grootte van die datastel nie in alle opsigte veralgemenings toelaat nie, bied dit 'n waardevolle basis vir verdere navorsing. Verdere studies kan ondersoek hoe spesifieke woordsoortkategorieë by kodewisseling betrokke is en hoe pragmatiese faktore, soos sosiale konteks en beleefdheidsvorme, kodewisseling tussen Afrikaans en Nederlands beïnvloed. Die insameling van audiovisuele data kan help om fonologiese kenmerke soos klem, intonasie en ritme te ontleed, wat in die huidige studie nie moontlik was nie. 'n Konstruksiegrammatiese benadering kan verder insig bied in hoe strukturele eienskappe van hierdie twee nouverwante tale interaksie toon en moontlik oorvleuel.

Trefwoorde: Afrikaans; gemengde kollokasies; kodewisseling; kongruente leksikalisering; Nederlands; morfologiese integrasie; nie-identiese kognate; nonkognate; tweetalige eerstetaalverwerwing; valse vriende

Abstract

An exploratory study of code-switching patterns in the utterances of preschool Afrikaans-Dutch children

Code-switching is a phenomenon integral to bilingual first-language acquisition (BFLA), the process whereby children simultaneously acquire two first languages from birth until reaching fluency in both. Broadly defined, code-switching refers to the alternation between two or more languages by speakers within or across sentence boundaries during spontaneous conversation. Such alternation typically arises to meet immediate communicative needs without necessarily resulting in the permanent borrowing of lexical items from one language to another.

Children may grow up acquiring either closely related or unrelated languages. Closely related languages, which are genetically related, tend to display a high degree of mutual intelligibility: speakers of the respective languages can understand one another with little prior exposure or special effort. Afrikaans and Dutch, for instance, represent such a closely related language pair, both belonging to the West Germanic branch and showing considerable overlap in vocabulary, grammar and phonology. In contrast, unrelated languages lack mutual or even partial intelligibility.

Over recent decades, research on BFLA has focused predominantly on children acquiring unrelated language pairs. While some studies have examined code-switching in children growing up with related languages or varieties, these remain fewer in number and often focus on school-aged children. To date there has been a clear gap in the literature concerning preschool children acquiring Afrikaans and Dutch simultaneously as first languages.

This article addresses this lacuna by exploring and describing the code-switching patterns of a group of preschool children in South Africa raised bilingually in Afrikaans and Dutch. The study included eight children aged between 2;3 and 6;4 (years;months). Six correspondents contributed data, with two of the correspondents each observing two children. Data was gathered primarily through diary entries using a structured template, yielding a final dataset of 120 utterances that were manually analysed.

The study takes as its starting point the characteristics of congruent lexicalisation (Muysken 2000) and the specific dynamics of code-switching between closely related languages to explore and describe the code-switching patterns found in the utterances of preschool Afrikaans–Dutch children during the BFLA process. All observed instances of code-switching are examples of intra-sentential code-switching, and in certain cases even intra-word switching. Among these, nouns accounted for the largest word class of switched items ($n = 59$; 49%), followed by verbs ($n = 27$; 23%).

The analysis identified several distinct patterns: switching involving non-identical cognates; morphological integration where affixes or inflectional endings from one language attach to stems from the other; the substitution of non-cognates; mixed collocations and idioms drawing from both languages; and switching that includes false friends, sometimes resulting in subtle shifts or mismatches in meaning. These patterns reflect the complex interplay of structural similarity and cognitive flexibility characteristics of code-switching in closely related languages.

From a cognitive perspective, children acquiring closely related languages have the advantage that there is much phonological and conceptual overlap, easing the process of acquiring corresponding forms in the languages. This may explain why switching involving non-identical cognates appeared frequently in the dataset. At times it became challenging to identify definitively whether code-switching had occurred, precisely because of the phonological and lexical closeness of the two languages.

The study's findings suggest that code-switching between closely related languages like Afrikaans and Dutch cannot be fully explained by lexical or grammatical overlap alone; it is also shaped by cognitive processes and usage-based factors, such as the child's dominant language and the language backgrounds of interlocutors. For example, Afrikaans lexical items appeared prominently in the dataset, likely reflecting the participants' daily exposure to Afrikaans in South Africa. A comparative study involving children residing in the Low Countries might help determine whether different patterns emerge in distinct language contact settings.

Several limitations of the present study should be noted. First, the relatively small dataset, derived from diary entries rather than spontaneous speech recordings, limits the generalisability of findings. Second, the absence of audio data precluded analysis of phonological features such as stress, intonation and rhythm. As noted in the literature, where languages are morphophonemically similar, assigning an unambiguous language index to individual utterances can be challenging. For this study, we had to rely on the parent's analysis of the communicative situation, but future research could address this by collecting audiovisual data – such as sound or video recordings – to clarify instances involving cognates. Smartphone applications, as successfully used in other multilingual studies, could facilitate data collection by caregivers and reduce participant fatigue.

Looking ahead, future research could draw on larger and richer datasets, including spontaneous speech and audiovisual recordings, to explore in greater depth how specific word classes, such as nouns, verbs and function words, shape code-switching behaviour in young bilinguals. It could also investigate pragmatic factors, like politeness strategies and situational context, and how these influence children's choice to switch languages in real time. In addition, examining the acquisition and use of more complex syntactic constructions – such as the double negation in Afrikaans – could provide valuable insight into whether and how structural similarities between closely related languages facilitate or constrain code-switching during early language development.

Comparative studies could also extend these findings by looking at other closely related Germanic language pairs, including Danish, Norwegian and Swedish, to see whether similar code-switching patterns and cognitive strategies emerge in different linguistic and cultural contexts. Beyond Germanic languages, future work might explore contact situations among South African languages with high mutual intelligibility, such as Tswana and Pedi or Zulu and Xhosa, to test whether structural relatedness similarly leads to patterns of congruent lexicalisation and morphological integration. Such cross-linguistic and cross-contextual research would help to refine theoretical models and clarify the extent to which the observations reported here reflect universal processes in BFLA or are shaped by specific language pairs and contact environments.

In conclusion, this study contributes to an underexplored area of BFLA by documenting the code-switching patterns of preschool children simultaneously acquiring Afrikaans and Dutch. The findings highlight the creative and dynamic ways in which young bilinguals use their multi-lingual repertoires. While limited in scope, the study offers a foundation for broader research that could deepen our understanding of code-switching between structurally similar languages.

Keywords: Afrikaans; bilingual first-language acquisition; code-switching; congruent lexicalisation; Dutch; false friends; mixed collocations; morphological integration; non-cognates; non-identical cognates

1. Inleiding¹

Kodewisseling is 'n verskynsel wat integraal is tot tweetalige eerstetaalverwerwing (TETV), die proses waardeur kinders vanaf hul geboorte twee eerste tale gelyktydig aanleer totdat hulle vlotheid in albei tale bereik (Cantone 2007:1; Genesee en Nicoladis 2007:324). Die breë beskrywing van kodewisseling² is dat dit plaasvind wanneer sprekers van twee of meer tale tydens 'n gesprek tussen tale wissel, hetsy binne of buite sinsgrense (Bosma en Blom 2019:1432). Aabi (2020:11) verduidelik dat elemente van een taal tydens kodewisseling gebruik word om onmiddellike kommunikatiewe behoeftes te bevredig sonder dat hierdie elemente noodwendig in die ander taal opgeneem word.

Volgens Bosma en Blom (2019:1432) is tweetalige kinders van kleins af daartoe in staat om tussen die twee taalsisteme te onderskei en dit volgens sosiolinguistiese en pragmatiese beginsels aan te wend, maar tog gaan die meeste van hierdie kinders deur 'n fase waar taalvermenging tussen die twee tale plaasvind. Hierdie vermenging is aanvanklik die gevolg van beperkte vlotheid in die twee tale, maar teen ongeveer vyfjarige ouderdom is die kodewisseling meer vergelykbaar met dié van volwassenes, wat dan eerder op funksionele of selfs gevorderde tweetaligheid in die twee tale dui (Bosma en Blom 2019:1432–3).

Koutamanis (2024:7) verduidelik dat die term *cross-linguistic influence* gebruik word vir die wedersydse beïnvloeding wat tussen die betrokke tale van die tweetalige spreker plaasvind. Sy voer aan dat navorsing oor die mate van kruislinguistiese beïnvloeding, hetsy morfosintakties of leksikaal, grotendeels beperk is tot volwassenes se taalgebruik, maar dat daar algemene ooreenstemming is dat die twee tale gelyktydig in die brein geaktiveer word. Koutamanis (2024:8) beklemtoon wel dat die insigte vanuit die literatuur oor volwassenes nie noodwendig direk op kinders van toepassing is nie, vanweë die kernverskil dat tweetalige kinders albei die taalsisteme aanleer terwyl nog nie een daarvan in hul brein gevestig is nie. Empiriese navorsing oor die TETV-proses in verskillende groepe tweetalige kinders kan insigte verskaf oor die interaksie tussen die twee taalsisteme, ongeag die ouderdom van die spreker (Koutamanis 2024:8).

Twee- of meertalige kinders kan van geboorte af 'n stel nouerwante óf onverwante tale aanleer. Nouerwante tale is geneties verwante tale met 'n hoë vlak van wedersydse verstaanbaarheid (“mutual intelligibility”). Met ander woorde, sprekers van die onderskeie tale kan mekaar redelik goed verstaan sonder voorafgaande bekendheid of spesiale inspanning, hetsy ortografies of verbaal (Swarte 2016). Onverwante tale, daarenteen, deel nie die kenmerk van wedersydse verstaanbaarheid of gedeeltelike verstaanbaarheid nie. Afrikaans en Nederlands is 'n nouerwante taalpaar met 'n hoë vlak van wedersydse verstaanbaarheid.

Kindertaalnavorsing is oor die algemeen kompleks, aangesien hierdie veld die “studie van die verwerwing, begrip en gebruik van fonetiese, fonologiese, leksikale, semantiese, sintaktiese, pragmatiese, narratiefverwante en diskoersverwante kennis deur die kind in verskeie gespreks-kontekste” insluit, asook die “talige insette wat kinders tuis, in die klaskamer en elders ontvang” (Southwood, Brink en Oosthuizen 2022:723). Wat ’n studie van die vroeë taalgebruik van tweetalige kinders wat nouverwante tale aanleer dan nog verder kompliseer, is die vae taalgrense tussen hierdie tale. ’n Afrikaans-Nederlands-sprekende kind kan byvoorbeeld sê “Ek ga naar die winkel” in plaas van “Ek gaan na die winkel” of “Ik ga naar de winkel”, waar al drie konstruksies ’n kombinasie van Afrikaanse en Nederlandse grammatika en leksikon verteenwoordig.

Daar bestaan egter tot op hede ’n duidelike leemte in die literatuur wat fokus op die kodewisseling van voorskoolse Afrikaans-Nederlands kinders. Die navorsingsvraag van hierdie verkennende en beskrywende studie kan dus soos volg gestel word: Watter kodewisselingspatrone kan geïdentifiseer word in die spraak van ’n groep voorskoolse kinders in Suid-Afrika wat Afrikaans en Nederlands gelyktydig as eerste tale aanleer?

Ten einde hierdie vraag te beantwoord, word in die hieropvolgende afdelings ’n literatuur-oorsig oor die verwantskap tussen Afrikaans en Nederlands, ander tersaaklike TETV-studies, asook die teoretiese begronding vir die studie verskaf. In onderafdeling 3 word die navorsingsmetode uiteengesit, met spesifieke verwysing na die data-insamelingsinstrument, die ondersoekgroep, navorsingsetiek en -beperkings en die samestelling van die datastel. Daarna word ’n beskrywing van die kodewisselingspatrone aan die hand van die onderstaande kenmerke van kodewisseling tussen nouverwante tale aangebied (onderafdeling 4). Die studie word met opsommende opmerkings oor die kodewisselingspatrone en toekomstige navorsingsmoontlikhede afgesluit (onderafdeling 5).

2. Literatuuroorsig

2.1 Afrikaans en Nederlands as nouverwante tale

Alhoewel Afrikaans deur verskeie tale, soos Khoi, Portugees, Maleis en verskeie Afrikatale beïnvloed is, en daar verskillende modelle en teorieë oor die ontwikkeling van Afrikaans bestaan, stel Heeringa, De Wet en Van Huyssteen (2015), Raidt (1989:98) en Van Huyssteen en Pilon (2009) dit dat ’n groot deel van die Afrikaanse leksikon sy oorsprong in Nederlands het – volgens sommige skattings tot 90–95%.³

In ’n studie deur Van Bezooijen en Gooskens (2005), waarin die verstaanbaarheid van geskrewe en gesproke Afrikaans vir Nederlandse sprekers getoets is, het respondente 59–66% van die Afrikaans korrek geïnterpreteer. Verder het Heeringa e.a. (2015), deur gebruik te maak van Levenshtein-afstande om uitspraakverskille te meet, bevind dat Afrikaans, in vergelyking met drie Wes-Germaanse tale – naamlik Nederlands, Fries en Duits – die naaste aan Nederlands verwant is, en omgekeerd. Daarmee saam is daar ook heelwat oorvleueling tussen Afrikaans en Nederlands se sintaktiese strukture en strategieë, soos byvoorbeeld aangetoon in Breed en Van Olmen (2021) se studie oor die gebruik van die passiewe vorm as ’n meganisme om ’n spesifieke persoon uit ’n situasie te haal (“impersonalizing passive”). Ehlers en Van Beek (2004:7–8) beklemtoon ook dat Afrikaanssprekendes ’n groot voordeel het met die aanleer van Nederlands, aangesien daar so baie ooreenkomste tussen die twee tale is, maar dat aanleerders wel ook die subtiele verskille tussen die twee tale moet baasraak om kommunikatiewe bevoegdheid te bereik.

TETV-studies wat op kombinasies van onverwante tale fokus, het oor die afgelope dekades die TETV-literatuur oorheers (kyk onder meer na Arias en Lakshmanan 2005 en Ribot en Hoff 2014 oor Spaans-Engels; Backus en Van der Heijden 2002 oor Nederlands-Turks; Goh 2017 oor Chinees-Engels; Hulk en Van der Linden 1996 oor Nederlands-Frans; Marchman, Martínez, Hurtado, Grüter en Fernald 2017 oor Spaans-Engels; Namba 2012 oor Engels-Japannees; en Paradis, Nicoladis en Genesee 2000 oor Frans-Engels). Alhoewel daar studies bestaan wat op kinders se kodewisseling tussen nouerwante tale/dialekte fokus, is sulke studies in die minderheid teenoor studies wat op onverwante tale fokus en is die studiegroep dikwels eerder skoolgaande kinders (kyk onder meer na Bosma en Blom 2019, asook Bosma en Nota 2020 oor Nederlands-Fries; en Lindgren en Bohnacker 2020 oor Sweeds-Duits). Daar bestaan egter tot op hede nie 'n studie wat op die kodewisseling van voorskoolse Afrikaans-Nederlandse kinders fokus nie.

2.2 Kongruente leksikalisering en leksikale kategorieë

Om kodewisselingspatrone te beskryf, integreer Muysken (2000) teorie en modelle van beide Myers-Scotton (1992a; 1992b; 1993a; 1993b; 1995; 1999) en Poplack (1980) en verskaf 'n drieledige tipologie vir sodanige beskrywing, naamlik invoeging (“insertion”), afwisseling (“alternation”) en kongruente leksikalisering (“congruent lexicalisation”). Hierdie drie prosesse word vervolgens kortliks bespreek.

Invoeging stem ooreen met Myers-Scotton (1999) se matrikstaalraammodel (Matrix Language Frame Model) en Poplack (1980) se onderskeid van intrasinkodewisseling, aangesien dit verwys na die invoeging van leksikale elemente of volledige konstituente uit een taal in 'n struktuur van die ander taal tot so 'n mate dat dit in die struktuur ingebed is (Muysken 2000:3). Dit is dus moontlik om 'n matriks- en ingebedde taal in die uiting te identifiseer, waar die matrikstaal die hooftaal van die uiting is wat die grammatikale struktuur bepaal waarin die ander taal (ingebedde taal) ingevoeg word (Nel 2012:24). 'n Voorbeeld van invoeging tussen Afrikaans en Engels is: “Ek weet nie waar jy daardie fact in die hande gekry het nie, maar dis strange” (Nel 2012:26).

Afwisseling behels 'n totale oorskakeling van een taal na 'n ander op beide grammatikale en leksikale vlak (Muysken 2000:5). Aangesien die twee taalstrukture apart bly en daar dus nie tussen 'n matrikstaal en ingebedde taal onderskei word nie, stem dit ooreen met Poplack (1980) se begrippe intersin- en ekstrasinkodewisseling, soos uiteengesit deur Cárdenas-Claros en Isharyanti (2009), Muysken (2000) en Namba (2012). 'n Voorbeeld van afwisseling, soos geneem uit Nel (2012:27), is: “Ek dink môre gaan 'n lekker dag vir 'n braai wees. Do you want to join us?”

Met *kongruente leksikalisering* kan invoeging en afwisseling voorkom, maar die twee tale deel 'n grammatikale raamwerk of strukture wat met leksikale elemente uit enige van die twee tale gevul kan word (Cárdenas-Claros en Isharyanti, 2009:71; Namba 2012:457). Dit stem ooreen met Poplack (1980) se intrasinkodewisseling, maar in hierdie geval is dit moeilik om 'n duidelike matrikstaal en ingebedde taal te identifiseer, aangesien die twee tale tipologies te soortgelyk is en grammatikale samevloeiing plaasvind (Namba 2012:458–9). Höder (2012:246) meld dat dit uitdagend is om die matrikstaal en ingebedde taal tydens kodewisseling tussen twee nouerwante tale klinkklaar te identifiseer. Die proses van kongruente leksikalisering is dus tersaaklik vir die beskrywing van die kodewisseling tussen nouerwante tale soos Afrikaans en Nederlands waar heelwat van die morfosintaktiese strukture en leksikon ooreenstem.

Wat met kongruente leksikalisering saamhang, is die tipes leksikale vorme wat tussen nouverwante tale, met 'n opvallende ooreenkoms tussen die leksikons, gewissel kan word. Hierdie leksikale vorme is nie-identiese kognate (NIK's), nonkognate en valse vriende (Loots, De Wet en Niesler 2010; Van Huyssteen en Pilon 2009). Nie-identiese kognate is leksikale items wat etimologies verwant is in Afrikaans en Nederlands, maar wat ortografies (en soms ook in uitspraak) verskil en sluit verbuigde woordvorme in, byvoorbeeld die Afrikaanse werkwoord *beskryf* en die vyf verbuigde Nederlandse vorme van die werkwoord, naamlik *beschrijven*, *beschrijf*, *beschrijft*, *beschreven* en *beschreef*. Nonkognate (NK's) is ortografies onverwante leksikale items wat na dieselfde begrip of voorwerp verwys, byvoorbeeld die Afrikaanse woord *piesang* en die Nederlandse woord *banaan*, wat dieselfde referent het. Valse vriende (VV's) is leksikale items met 'n soortgelyke vorm, maar verskillende betekenis, byvoorbeeld die Afrikaanse woord *vaak* ("moeg"/"slaperig") in vergelyking met die Nederlandse *vaak* ("gereeld"/"dikwels"), wat in Afrikaans slegs "slaperig" beteken, terwyl dit in Nederlands hoofsaaklik "gereeld"/"dikwils" beteken, maar ook in uitdrukkings soos *Klaas Vaak* die betekenis "slaperig" kan hê. Hulle kan ontstaan as gevolg van faktore soos betekenisuitbreiding, betekenisverdigting, of toevallige vormlike ooreenkoms. Sommige VV's is etimologies verwant, terwyl ander slegs toevallig soortgelyk is en verskillende historiese oorspronge het. Hierdie semantiese verskille kan tot misverstande lei wanneer sprekers van die een taal die woord in die konteks van die ander taal interpreteer.

Hierdie studie neem die kenmerke van kongruente leksikalisering en kodewisseling tussen nouverwante tale as vertrekpunt vir die verkenning en beskrywing van die kodewisselingspatrone wat in die uiting⁴ van voorskoolse, Afrikaans-Nederlandse kinders tydens die TETV-proses waargeneem kan word. Die algemene kenmerke van kongruente leksikalisering, soos verskaf deur Muysken (2000:133–41), asook ander prosesse wat hiermee verband hou en die databeskrywing lei, word vervolgens opgesom.

1. Muysken (2000:130) verduidelik dat alle woordsoortkategorieë, selfs funksiewoorde, met kongruente leksikalisering gewissel kan word, aangesien daar nie 'n matrikstaal is wat die struktuur bepaal en derhalwe beperk nie. Muysken (2000:131) verwys na Giesbers (1989) se korpus van volwassenes se uitinge waar daar kodewisseling plaasvind tussen 'n Nederlandse dialek, naamlik die Ottersum-dialek, en die standaardvariëteit. Die Ottersum-dialek vorm deel van die noordelike Limburgse dialektgroep. In Giesbers se korpus word naamwoorde die meeste gewissel, gevolg deur hoofwerkwoorde, voornaamwoorde, adjektiewe, bywoorde, voorsetsels, tussenwerpsels, hulpwerkwoorde, telwoorde, lidwoorde en voegwoorde (Muysken 2000:131).
2. Die wisseling van *kruislinguistiese homofone* ("homophonous diamorphs") is algemeen in kongruente leksikalisering. Dit word deur Cohn (2012:40, 201) omskryf as "one sound, two forms" wat soortgelyke betekenis in beide tale het en dus kognate is. 'n Voorbeeld uit Muysken (2000:5–6) is die Friese vorm *foar* en die Nederlandse vorm *voor* in die uiting *En de partij dy't hy derby blaasde, is net foar herhaling vatbaar* teenoor *En de partij die hij erbij blies is niet voor herhaling vatbaar* ("En die lied wat hy toe gesing het, is nie geskik om herhaal te word nie"). Hoewel hierdie vorme ortografies verskil, is hulle fonologies soortgelyk en het hulle dieselfde betekenis in die twee tale. Muysken (2000:133) verduidelik dat die teenwoordigheid van sulke homofone vorme verwag word in kongruente leksikalisering vanweë die noue verwantskap tussen die tale wat betrokke is. NIK's in nouverwante tale is egter nie noodwendig altyd homofonies nie, hoewel die leksikale vorme se ortografie en uitspraak wel dikwels naby aan mekaar is. Daar word dus in die databeskrywing eerder verwys na wisseling met NIK's.

3. Die voorkoms van morfologiese integrasie of woordinterne skakeling waar morfeme uit een taal aan morfeme uit die ander taal geskakel word, is ook kenmerkend van kongruente leksikalisering, aangesien die morfosintaktiese strukture baie soortgelyk en soms selfs identies is. 'n Voorbeeld hiervan uit Muysken (2000:137) is *jo moatte him ris hearre yn dat loopke yn dy mars* (“Jy moet hom hoor in die melodie van die mars”) waar die leksikale basis *loop* Nederlands is en die verkleiningsvorm *-ke* wat daaraan geheg word, Fries is.
4. Gemengde kollokasies en idiome kom ook in kongruente leksikalisering voor, aangesien die strukture wat daarby betrokke is, grootliks gedeel word en die leksikons verwant is, byvoorbeeld die skakeling tussen Nederlands en Sranan in die uiting *dat un draag un steentje bij* (“dat ons elkeen ons deel doen”) (Muysken 2000:141). In sodanige gemengde kollokasies en idiome kan die een taal die morfosintaktiese raamwerk van die uiting/ idioom verskaf, maar die gleuwe dan met woorde (soos funksiewoorde) uit die ander taal gevul word (Muysken 2000:141).
5. Hoewel Afrikaans en Nederlands ooreenstemmende leksikons het waar die woorde ook dieselfde betekenis uitdruk (kognate is), kan die gebruik van en verwarring tussen valse vriende ook dikwels tydens kodewisseling plaasvind, veral by kinders wat nog nie so 'n uitgebreide woordeskat en verstaan van hierdie twee tale het nie. Ehlers en Van Beek (2004) verskaf talle sulke voorbeelde waar die Nederlandse vorm en die ooreenstemmende vorm in Afrikaans, of omgekeerd, nie dieselfde beteken nie, byvoorbeeld *aardig* wat in Nederlands beteken dat jy iemand as “oulik, vriendelik of gaaf” ervaar en in Afrikaans dat iets of iemand “eienaardig of vreemd” is.
6. Daar is uiteraard ook woorde in Afrikaans en Nederlands se leksikons wat na dieselfde begrippe of voorwerpe verwys, maar verskillende vorme het, dus NK's is. Kodewisseling met NK's kan dus ook voorkom, byvoorbeeld *ijsje* in Nederlands en *roomys/draai-roomys/stokkiroomys* in Afrikaans.

3. Navorsingsmetode

3.1 Data-insameling: ouerverslagmetode

Alvorens gebruiksdata vir die studie ingesamel kon word, moes gepaste *korrespondente* (d.i. ouers wat die data sou opteken) en *respondente* (d.i. die kinders) vir die studie opgespoor word. Respondente is gewerf deur middel van gerieflikheidsteekproefneming, in die besonder 'n gefokusde sneeubalsteekproef, wat, soos Babbie (2004:183–4) dit stel, besonder geskik is om respondente wat moeilik opspoorbaar is, of van wie daar weinig is, te werf. Die ouderdomspektrum is juis so wyd moontlik gehou om voorskoolse kinders in verskillende fases van die TETV-proses in te sluit, en omdat kinders wat tweetalig in Afrikaans en Nederlands in Suid-Afrika grootword, 'n skaarste is.

Die ouerverslagmetode is vir die data-insameling gebruik. Hierdie metode behels dat natuurlike taaldata deur die ouer of ander primêre versorger ingesamel word, hetsy vir persoonlike boekstaving of vir navorsingsdoeleindes. Hoewel hierdie metode algemeen as 'n waardevolle manier beskou word om kindertaalgebruik te dokumenteer,⁵ is die betroubaarheid daarvan deels afhanklik van die waarnemingsvermoë en konsekwentheid van die ouer of versorger. Dit bied egter steeds insigte in taalverskynsels wat binne 'n natuurlike en gemaklike omgewing deur iemand waargeneem word wat vertrouwd is met die kind se taalgebruik (vgl. Eriksson 2016; Pua, Lee en Rickard Liow 2017; Tuller 2015).

Wat data-insamelingsinstrumente betref, het 'n dagboekinskrywingsjabloon as die primêre data-insamelingsinstrument gedien. Hierdie sjabloon is ontwikkel deur te verwys na die instrumente wat in ander kindertaalverwerwingstudies gebruik is (vgl. Brink 2017; Paradis, Emmerzael en Duncan 2010).⁶ Die sjabloon is in 'n wagwoordbeskermdde formaat aan die korrespondente verskaf, met 'n bondige oorsig oor kodewisseling, inligting oor die fokus van die studie en duidelike riglyne oor wat vir elke afdeling verwag is. Die korrespondente het die respondente vir 'n periode van ongeveer twee maande waargeneem, en na afloop van hierdie periode die ingevulde sjabloon aan die navorser teruggestuur – met alle uitings wat volgens hulle waarnemings beide Afrikaans en Nederlands bevat.

Bykomend hiertoe is daar ook 'n vraelys aan elke korrespondent gestuur om in te vul, hoewel hierdie vraelysdata nie as aparte datastel vir die studie ontleed is nie. Die kerndoel van die vraelys was om aanvullende inligting in te samel oor die taalagtergrond van beide die korrespondente en respondente. Dit het insigte gebied in die ouers se taalgebruik en -beleide, hul benadering tot tweetalige opvoeding, en die kind se blootstelling aan verskillende tale en kodewisseling. Tersaaklike gegewens wat uit die vraelyste na vore gekom het, word hier onder in onderafdeling 3.2 kortliks bespreek.

3.2 Ondersoekgroep: samestelling en taalagtergrond

Die ondersoekgroep het uiteindelik uit agt voorskoolse kinders tussen die ouderdom van 2;3 en 6;4⁷ bestaan. In totaal was daar slegs ses korrespondente, omdat twee van die korrespondente elk twee respondente waargeneem het. Die gesinsopsette van al die korrespondente is soortgelyk deurdat hulle almal uit 'n moeder-vader-ouerpaar bestaan, waar moeders die rol van waarnemers en korrespondente vervul het deur hul kinders se uitings wat kodewisseling tussen Afrikaans en Nederlands bevat, op te skryf.

Tabel 1. Korrespondente vir die studie

Korrespondent	Stad woonagtig tydens data-insameling	Eerste taal/tale van korrespondent	Eerste taal/tale van ander ouer
1	Pretoria (Gauteng)	Nederlands	Afrikaans
2	Pretoria (Gauteng)	Afrikaans en Engels*	Nederlands
3	Potchefstroom (Noordwes)	Nederlands	Afrikaans
4	Stilfontein (Noordwes)	Afrikaans	Nederlands
5	Kaapstad (Wes-Kaap)	Nederlands	Afrikaans
6	Pretoria (Gauteng)	Nederlands*	Nederlands

* Kyk verduideliking in die paragraaf hier onder.

In vyf van die ses gevalle is een ouer 'n moedertaalspreker van Nederlands en die ander 'n moedertaalspreker van Afrikaans.⁸ Vier van die ses moeders is moedertaalsprekers van Nederlands, en twee van Afrikaans. In die ander geval is albei ouers moedertaalsprekers van Nederlands, maar het hulle doelbewus hul kind tweetalig in Afrikaans en Nederlands grootgemaak deur daaglikse blootstelling aan Afrikaans te verseker en haar na 'n Afrikaanse dagsorgsentrum te stuur. Verder het die tweede korrespondent aangedui dat sy tweetalig in Afrikaans en Engels grootgeword het en daarom beide tale as eerste tale beskou. Sy poog egter om hoofsaaklik Afrikaans in die teenwoordigheid van die respondent te gebruik, hoewel sy en haar eggenoot soms Engels met hom praat wanneer hulle hom met sy skoolwerk help.

Dit blyk ook uit die vraelysdata dat ál die respondente sekondêre blootstelling aan ander tale het (soos Engels, Duits en Frans) deur interaksies by kleuterskole, dagsorgsentrusms of televisieprogramme. Een respondent word ook aan Sotho blootgestel deur 'n huishulp. Aangesien die respondente oor die algemeen dieselfde vlak van sekondêre blootstelling aan ander tale het, dit normaal is binne die Suid-Afrikaanse konteks, en die primêre blootstelling steeds aan Afrikaans en Nederlands is – terwyl hulle nog nie formeel in 'n ander taal onderrig word nie – is dit nie as 'n beperking tot die studie beskou nie.

Tabel 2. Respondente vir die studie

Korrespondent	Skuilnaam	Geslag (V/M)	Ouderdom tydens data-insameling
1	Zander	M	6;2–6;4
	Carmen	V	3;3–3;5
2	Detlef	M	6;0–6;2
3	Danielle	V	5;7–5;9
	Gerhard	M	2;3–2;5
4	Karien	V	3;4–3;6
5	Laura	V	5;3–5;5
6	Herculene	V	6;1–6;3

Die respondente se taalagtergronde is ook eenders. Volgens die korrespondente het ses van die agt respondente hul aanvanklike uitings in Afrikaans geuiter en oorwegend Afrikaans of 'n kombinasie van albei tale tydens hul vroeë spraakontwikkeling gebruik.⁹ Daarteenoor het die oorblywende twee respondente hul eerste woorde in Nederlands geuiter, insluitend die kind van die ouers wat albei moedertaalsprekers van Nederlands is, en het hulle in hul vroeë spraakontwikkeling 'n mengsel van die twee tale gebruik. As gevolg van die verweefde aard van hierdie uitings en die noue taalkundige verwantskap tussen Afrikaans en Nederlands, sou dit moeilik wees om die presiese aanvangsouerdom vir elke taal vas te stel. Op grond van die korrespondente se terugvoer in die vraelyste kon alle respondente egter uitings in die onderskeie tale vorm voordat hulle ouderdomme tussen 2;0 en 3;0 bereik het.

Alle korrespondente het aangedui dat hulle die een-ouer-een-taal-reël (EOET-reël) volg, waarvolgens elke ouer uitsluitlik met hul kind(ers) in hul onderskeie moedertaal kommunikeer (Koelewijn, Hoevenaars en Verhagen 2023). Hierdie reël word egter met verskillende mates van strengheid deur die deelnemers toegepas en is reeds geïmplementeer nog voordat die kind(ers) begin praat het. Die kerndoel van die EOET-reël is om kinders te help om natuurlike en toepaslike reaksies in elke taal te ontwikkel, wat uiteindelik lei tot vaardigheid in beide tale. Die gebruik van hierdie metode, soos weerspieël in die data wat uit die vraelyste verkry is, dui op 'n gedeelde strewe om gelyke blootstelling aan Afrikaans en Nederlands onder die respondente te verseker.

3.3 Navorsingsetiek en beperkings

Aangesien hierdie studie die gebruik van kindertaaldata behels, is dit noodsaaklik dat die data-insamelingsproses, asook die hantering van die data, eties verantwoordbaar is. Die voordeel van die gebruik van die ouerverslagmetode is dat geen direkte kontak tussen die navorser en die kinders plaasvind nie, wat enige risiko of moontlike skade aan die kinders tot die minimum

beperk of heeltemal uitkakel. Verder het die korrespondente ingeligte toestemming verleen om aan die studie deel te neem en dat hul kinders se spraakdata gebruik word. Aangesien hul deelname volkome vrywillig was, kon hulle te eniger tyd onttrek.

Skuilname is aan die respondente toegewys, en alle toevallige verwysings na ander individue – soos vriende of familieledede – wat in die data voorgekom het, is telkens met “X” vervang. Geen persoonlike inligting oor die korrespondente of respondente is aan enige derde party bekendgemaak nie; hierdie inligting is veilig gestoor, vertroulik hanteer en slegs vir navorsingsdoeleindes gebruik, ingevolge die beperkinge gestel deur die Wet op die Beskerming van Persoonlike Inligting van 2013 (Suid-Afrikaanse Regering 2013). Die data-insameling het eers begin nadat etiese klaring vanaf die betrokke fakulteitskomitee van die Noordwes-Universiteit (NWU) verkry is (etiesnommer: NWU-02043-20-S7).

Weens etiese oorwegings is fonologiese data – in die vorm van oudiovisuele opnames – nie ingesamel nie, wat dit moeilik maak om segmentele en suprasegmentele eienskappe te ontleed en die taal van spesifieke leksikale items met groter akkuraatheid te identifiseer, veral by identiese kognate en NIK’s in Afrikaans en Nederlands. Die gebrek aan oudiovisuele bewyse beperk dus die ontleding, aangesien uitspraak en prosodie nie nagegaan kan word nie. Nietemin het die uitsluiting van spraakdata die insameling van groter hoeveelhede ortografiese data binne ’n korter tyd moontlik gemaak, aangesien respondente nie deur die praktiese en etiese uitdaginge van opnames ingeperk is nie.

3.4 Samestelling van datastel

Die data wat deur die korrespondente verskaf is, is in ’n Excel-sigblad saamgevoeg. Uit die totaal van 227 uitings wat deur die korrespondente opgeteken is (d.i. die totale korpus), is 107 as oninterpreteerbaar beskou – kyk die verduideliking en voorbeelde aan die einde van die paragraaf – en 120 uitings is in die uiteindelijke datastel ingesluit; vergelyk Tabel 3.

Tabel 3. Getal uitings tydens korpusversameling

Respondent*	Ouderdom ten tye van data-insameling	Totale uitings in korpus	Totale uitings in datastel
Zander (M)	6;2–6;4	34	29
Danielle (F)	5;7–5;9	40	25
Herculene (F)	6;1–6;3	34	14
Laura (F)	5;3–5;5	23	14
Karien (F)	3;4–3;6	32	13
Detlef (M)	6;0–6;2	16	12
Carmen (F)	3;3–3;5	15	9
Gerhard (M)	2;3–2;5	33	4
	TOTAAL	227	120

Aangesien ons slegs gefokus het op uitings wat kodewisseling bevat, was dit nie noodwendig te verwagte dat ouderdom ’n bepalende faktor sou wees in die aantal ingeslote uitings nie. Tog het die oudste kind (Zander; $n = 29$) die hoogste aantal uitings met kodewisseling gelewer, terwyl die jongste (Gerhard; $n = 4$) die minste gehad het. Die jongste respondent was net 2;3–2;5 gedurende die data-insamelingsperiode en het dus nog baie ontluikende kindertaalkonstruksies

geproduseer wat uit slegs een of twee woorde bestaan, wat dit moeilik gemaak het om te bepaal of daar 'n vorm van kodewisseling plaasgevind het al dan nie. Baie van hierdie uitings het ook onvolledige, onherkenbare leksikale items bevat, soos [*Gerhard*], *auwa daan*. Daar was ook voorbeelde soos *rijntje*, waar die korrespondent aangedui het dat sy vermoed die woord verwys na 'n *mandarijntje*, en *naan*, wat moontlik na 'n *banaan* kan verwys, maar sy kon dit nie met sekerheid bevestig nie. Daarom is 33 van sy totale uitings uiteindelik buite rekening gelaat in die datastel.¹⁰

Daarbenewens was die ekstra kontekstuele kommentaar in die vyfde dagboekkolom dikwels van deurslaggewende belang vir die interpretasie van die uitings van al die respondente. In verskeie gevalle was dit juis hierdie agtergrondinligting wat bepaal het of 'n uiting by die datastel ingesluit of eerder uitgesluit moes word. 'n Voorbeeld hiervan is uiting (21), “Wanneer gaan we stappen”, wat op sigwaarde 'n grammatikaal korrekte Nederlandse sin sonder enige merkbare kodewisseling is. Deur die korrespondent se beskrywing van die konteks en voorafgaande gesprek is dit egter moontlik gemaak om die sin as 'n voorbeeld van kodewisseling te interpreteer (kyk ook onderafdeling 4.5). Wanneer sulke bykomende besonderhede ontbreek, soos dikwels die geval was, word die besluitneming egter bemoeilik, en moes sekere uitings om daardie rede uitgelaat word.

4. Databeskrywing

Die kategorisering van die data is gedoen deur middel van 'n handmatige ontleding en annotering van elke uiting, met spesiale aandag aan die konteks soos deur die korrespondente verskaf. Al die gevalle van kodewisseling in hierdie datastel is voorbeelde van intrasinkodewisseling, en op sekere plekke ook intrawoordkodewisseling, wat ooreenstem met die begrip *kongruente leksikalisering*, soos in 2.2 beskryf.

Vervolgens word die data aan die hand van die volgende ses saamgestelde kenmerke van kodewisseling tussen nouverwante tale aangebied: 1) wisseling van woordsoortkategorieë; 2) wisseling met nie-identiese kognate; 3) morfologiese integrasie en woordinterne wisseling; 4) gemengde kollokasies en idioome; 5) wisseling met valse vriende; en 6) wisseling met nonkognate.

Ons bied hier nie 'n opsommende tabel aan waarin die annotering van elk van die 120 uitings uiteengesit word nie, aangesien die aard van kongruente leksikalisering en die spesifieke data in sommige gevalle verhinder dat 'n uiting eenduidig tot een kategorie gereduseer kan word. In plaas daarvan word elke kategorie in 4.2 tot 4.6 aan die hand van gekose voorbeelde geïllustreer, en waar verskeie interpretasiemoontlikhede bestaan, word hierdie variasies bespreek.

4.1 Wisseling van woordsoortkategorieë

Van al die gevalle van kodewisseling wat in die datastel voorkom, is die meerderheid voorbeelde van waar naamwoorde vervang is ($n = 59$; 49%), gevolg deur werkwoorde ($n = 27$; 23%). Die oorblywende woordsoortkategorieë, soos in Tabel 4 aangetoon, kom elk 13 keer of minder in die datastel voor.

Tabel 4. Gewisselde items per woordsoortkategorie

Woordsoort	Voorbeeld uit die datastel	Afkorting	Totaal	Persentasie
Naamwoord	Mama, we maken plaatkoekies .	N	59	49%
Werkwoord	Papa, ons tuig die kersboom op .	V	27	22%
Bywoord	Ik vind het baie leuk.	ADV	13	11%
Voornaamwoord	Ik weet nie, ik soek hom nou.	PRON	7	6%
Byvoeglike naamwoord	Pappa, ek is misselijk .	ADJ	7	6%
Voorsetsel	X moet ook naar skool gaan.	PREP	4	3%
Lidwoord	Mamma, ek wil graag een toetje hê.	ART	2	2%
Partikel	My bal is groter dan joune.	PTCL	1	1%
TOTALE			120	100%

Alhoewel party navorsing daarop dui dat funksiewoorde – soos lidwoorde, kwantifiseerders en voorsetsels – oor die algemeen vatbaarder is vir kodewisseling as inhoudswoorde, insluitend naamwoorde, werkwoorde en adjektiewe (vgl. Redlinger en Park 1980), is daar ook heelwat navorsing wat die teenoorgestelde bevinding weerspieël (vgl. Muysken 2000; Nel en Huddleston 2012; Vihman 2016). Hoewel Muysken (2000:63, 95, 130) meer wisseling met inhoudswoorde (soos naamwoorde, werkwoorde en adjektiewe) as met ander woordsoorte waarneem, wys hy tog daarop dat alle woordsoorte teoreties in kongruente leksikalisering gewissel kan word. Dit is omdat die tale wat betrokke is, strukturele en leksikale ooreenkomste het. In die geval van Afrikaans en Nederlands, wat nou verwant is en baie ooreenkomste toon, maak hierdie ooreenkomste dit dus vir sprekers makliker maak om tussen die tale te wissel, selfs binne 'n enkele sin.

Verskeie verklarings vanuit die literatuur kan voorgehou word vir waarom naamwoorde meer as enige ander woordsoort in hierdie datastel gewissel is. Eerstens is naamwoorde struktureel en konseptueel minder geïntegreer in sinne as werkwoorde, wat hulle meer geneig maak tot kodewisseling. Tweedens verwerf tweetalige kinders naamwoorde dikwels vroeër as werkwoorde (McDonough, Song, Hirsch-Pasek, Golinkoff en Lannon 2011) en vind hulle dit oor die algemeen makliker om naamwoorde as werkwoorde te herroep (Hell en De Groot 1998). Hierdie neiging is veral tersaaklik vir Afrikaans-Nederlandse kinders, aangesien Nederlands meer werkwoordvariasie toon as Afrikaans, wat die verwerwing van werkwoorde in Nederlands ietwat ingewikkelder maak (Ehlers en Van Beek 2012; Ponelis 1999). Daarby is die frekwensie van naamwoorde as eerste woorde wat deur kinders gebruik word, dikwels hoër as ander woordsoorte, aangesien dit meer fisies waarneembare voorwerpe in die kind se omgewing benoem (Goldfield 2000). Dit word ook dikwels deur kinders gebruik om 'n aksie te kommunikeer en dan vervul dit dieselfde rol as 'n werkwoord, byvoorbeeld die uiting “skoer” wat daarna verwys dat die kind 'n skoer wil aantrek (Brink 2023). Hierdie funksionele rol kan hul frekwensie in kodewisseling verder verklaar.

4.2 Wisseling met nie-identiese kognate (NIK's)

In die datastel is daar verskeie gevalle waar die respondente NIK's gewissel het; vergelyk (1) tot (7) hier onder.

- (1) Carmen: Hy is 'n *beetje* verskillend.
- (2) Danielle: *Skuddel* dit een *bietjie*, *asseblief*.
- (3) Detlef: Kom ons kyk in die *spiegel*.
- (4) Karien: 'n *Vork*, *asseblief*?
- (5) Laura: Ek gaan *rozemarijn* uit die tuin haal.
- (6) Laura: Kan ek nog 'n *bietjie* TV *kijken*?
- (7) Zander: Pappa, ons gaan more *Nederlandse school* toe.

Die wisseling in (2) tussen die opeenvolgende naamwoord *bietjie* en die daaropvolgende tussenwerpsel *asseblief*, net voor en ná die klousgrens, dui op 'n dinamiese kodewisselingsproses. In hierdie geval funksioneer *bietjie* as 'n NIK van die Nederlandse *beetje* en *asseblief* as die NIK van *alstublieft* of *alsjeblyft*. Hierdie verskynsel kan verklaar word aan die hand van Muysken (2000:123) wat aandui dat NIK's in 'n bepaalde uiting as “bridges or triggers for the [code-switch]” kan dien. In die konteks van kongruente leksikalisering is sodanige “snellers” te verwagte, aangesien beide tale naby aan die aktiveringsdrempel lê (Muysken 2000:134). In hierdie geval kan *bietjie* dus as die “sneller” beskou word wat die daaropvolgende NIK *asseblief* geaktiveer het.

Wat hierdie voorbeeld egter nog meer kompleks en interessant maak, is die gebruik van die werkwoord **skuddel*, wat nie as sodanig in óf Afrikaans óf Nederlands opgeteken is nie. Die respondent was tydens die uiting besig om 'n kaartspeletjie saam met haar ma te speel, en wou vra of haar ma die pak speelkaarte sou skommel. In Afrikaans sou die korrekte werkwoordvorm *skommel* wees, terwyl *schudden* in Nederlands gebruik sou word. Die vorm **skuddel* dui waarskynlik op 'n fonologiese en morfologiese vermenging van *schudden* en *skommel*. Hierdie kreatiewe vorming suggereer 'n kombinasie van fonologiese verwarring en kruislinguistiese invloed. Dit lyk asof die respondent die sin in Nederlands wou begin – moontlik geaktiveer deur die konteks van die Nederlandse werkwoord *schudden* en die teenwoordigheid van haar Nederlandssprekende ma – maar toe tydens die formulering oorskakel na Afrikaans. Hierdie wisseling dui op 'n vloeiende aktivering van beide taalsisteme, waarin die kind se meertalige leksikon gelyktydige toegang bied tot verwante vorme, en 'n nuwe, geassimileerde werkwoordvorm produseer om die bedoelde betekenis oor te dra.

Hierdie tipe verskynsel strook met Koutamanis (2024:169) se bevinding dat kinders wat twee tale gelyktydig verwerf, 'n geïntegreerde leksikon ontwikkel waarin vorme met ooreenstemmende betekenis makliker geaktiveer kan word. Dit is veral waar wanneer die fonologiese vorme soortgelyk is, soos die geval met *skommel* en *schudden*. Die resultaat is 'n uiting soos “Skuddel, dit een bietjie, asseblief”, waarin 'n oorspronklik Nederlandse beginfrase oorgaan in Afrikaans, en waarin die keuse van beide *bietjie* en *asseblief* as NIK's moontlik as snellers vir hierdie kodeverskuiwing opgetree het.

In (7) gebruik Zander die kognaat *school* in plaas van die Afrikaanse *skool*. Die betrokke korrespondent merk hieroor op: “Die idioom ‘Nederlandse school’ is vir hom 'n eenheid, wat hy nie in Afrikaans vertaal nie.” Hierdie opmerking dui daarop dat Zander se gebruik van die Nederlandse kognaat waarskynlik in baie spesifieke pragmatiese kontekste geaktiveer word, soos wanneer hy praat oor die *Nederlandse school* wat hy daagliks bywoon. Dit suggereer verder dat hy vermoedelik die hele naamwoordstuk *Nederlandse school* as een vaste naamwoordeenheid kognitief stoor en gebruik, in ooreenstemming met Muysken (2000:129) wat

opmerk dat “[i]n congruent lexicalization, we can also expect multi-constituent (or multi-word) code mixing.”

Voorbeelde (8) en (9) hier onder dui gevalle aan waar Danielle twee Nederlandse verkleiningsvorme in plaas van hul Afrikaanse ekwivalente gebruik het.

- (8) Danielle: Ek wil die *boekje* lees.
- (9) Danielle: Ek het saam met die *kindje* gespeel.

Voorbeeld (8) en (9) sou egter ook as voorbeelde van woordinterne skakeling (vgl. 4.3) geannoteer kon word, as ons dit beskou as gevalle waar die Afrikaanse naamwoorde *boek* en *kind* saam met die Nederlandse *-je*-verkleiningsagtervoegsel gebruik is. Hoewel dit moontlik is, sou ’n mens eerder verwag dat die agtervoegsel ooreenstem met die taal van die uiting of gespreksdeelnemer(s), soos in (11) tot (13) hier onder, waar die Nederlandse infinitiefvormende *-en* by Afrikaanse woorde gevoeg word terwyl die respondente Nederlands praat. Verder is *boek* en *kind* identiese kognate in Afrikaans en Nederlands (d.w.s. identies in vorm én betekenis). Dit bemoeilik die proses om met sekerheid te bepaal of hierdie voorbeelde werklik as woordinterne skakeling geklassifiseer kan word, aangesien so ’n ontleding vereis dat een duidelike morfeem uit elk van die twee tale geïdentifiseer moet kan word. In hierdie geval is dit egter onduidelik of *boek* en *kind* as Afrikaanse of as Nederlandse morfeme geïnterpreteer moet word. In die lig hiervan, en aangesien Danielle in hierdie uitings waarskynlik Afrikaans gepraat het, beskou ons dit as ’n wisseling van NIK’s eerder as ’n voorbeeld van woordinterne skakeling.

4.3 Morfologiese integrasie en woordinterne skakeling

Die data bevat verskeie voorbeelde van woordinterne skakeling, waar morfeme uit twee tale in een woord gekombineer word, wat dui op morfologiese integrasie. So byvoorbeeld het Detlef, in (10) hier onder, die Nederlandse kognaat *adem* saam met die Afrikaanse werkwoordvorm *haal* gebruik om ’n samestelling *ademhaal* te vorm, waar die idiomatiese Nederlandse werkwoord in hierdie konteks *ademhalen* of *ademen* sou wees.

- (10) Detlef: Pappa, hoekom kan ons nie onder water *ademhaal* nie?

Afgesien van (10) hier bo is daar ook drie voorbeelde in die datastel waar ’n Afrikaanse woord telkens saam met ’n Nederlandse agtervoegsel gebruik is om afleidings wat nie in een van die twee tale bestaan nie, te vorm.

- (11) Zander: Ik moet dit briefje morgen *inhandigen*.
- (12) Zander: We hebben heel veel *bobbejanen* gezien.
- (13) Carmen: Ik ruik de *bloekombomen*.

In (11) is die Afrikaanse saamgestelde werkwoord *inhandig* saam met die Nederlandse *-en*-infinitief-agtervoegsel gebruik om *inhandigen* te vorm. Zander weet dus dat Nederlandse infinitiefvorme met *-en* gevorm word en het op hierdie manier die “nuwe” woord gevorm. Volgens die korrespondent is die woord *inhandig* deur Zander se Afrikaanse juffrou gebruik, en hy was nie bewus van die ooreenstemmende Nederlandse werkwoord *inleveren* nie.

In beide (12) en (13) is 'n Afrikaanse naamwoord saam met die Nederlandse *-en*-meervouds-agtervoegsel gebruik om onderskeidelik *bobbejanen* en *bloekombomen* te vorm.¹¹ In (12) het die respondent verduidelik dat Zander, weens die afwesigheid van bobbejane (en berge) in die Nederlandse natuurlandskap, nie bewus is van die woord *baviaan* nie. Daarom het hy, gebaseer op die Nederlandse patroon vir meervoudsvorming, die woord *bobbejanen* geskep. Net so het die respondent in die geval van *bloekombomen* aangedui dat Carmen die woord *eucalyptusboom* moeilik vind om te onthou en van *bloekombome* by die skool leer en praat.

4.4 Gemengde kollokasies en idioome

Die volgende voorbeeld (14) word in die daaropvolgende paragraaf bespreek.

(14) Zander: We zijn lanklaas op skool geweest.

In (14) het Zander die konstruksie “We zijn lanklaas op skool geweest” gebruik toe hy saam met sy ma aan die begin van die nuwe skooljaar kleuterskool toe ry. In hierdie konstruksie verskaf Afrikaans die morfosintaktiese raam (“Ons was lanklaas op skool gewees”), maar sommige van die gleuwe word met Nederlandse leksikale items gevul (“*We zijn lanklaas op skool gewees*”). *Lanklaas* is egter nie 'n woord in Nederlands nie, en vir die respondent om dieselfde boodskap in Nederlands oor te dra, sou die idiomatiese Nederlandse konstruksie wees “Het is al lang geleden dat we op school zijn geweest” of selfs “We zijn al een hele tijd niet meer op school geweest.” Wat veral interessant is, is dat nie net funksiewoorde in hierdie konstruksie vervang word nie, maar ook inhoudswoorde – naamlik die twee werkwoorde – wat sentraal tot die sinstruktuur is.

In (15) verskaf Nederlands waarskynlik die morfosintaktiese raam van die uiting (“Mama, ik wil niet in/onder die douche”), maar van die gleuwe word in hierdie geval met Afrikaanse funksiewoorde gevul (“Mamma, *ek wil nie in die douche*”).

(15) Danielle: Mamma, ek wil nie in die douche.

Nederlands gebruik 'n enkelnegativeringskonstruksie – soos in (15) – terwyl Afrikaans 'n dubbelnegativeringskonstruksie vereis met beide 'n negativeringsbywoord en 'n negativeringspartikel. Alhoewel die moontlikheid oorweeg is dat Afrikaans die morfosintaktiese struktuur verskaf en die respondent dalk nog nie ten tye van die data-insameling die dubbelnegativeringskonstruksie verwerf het nie, toon navorsing onder Afrikaanssprekende kinders (kyk White 2015) dat hulle wel al tussen die ouderdom van 2;6 en 4;8 die dubbelnegativeringskonstruksie verwerf. Bowenal is daar ook ander voorbeelde in die datastel – vergelyk (16) tot (18) hier onder – waar die respondente wel Afrikaanse negativering korrek gebruik.

(16) Detlef: Dan kan sy *nie ademen nie*.

(17) Karien: Ek het dit *nie gedaan nie*.

(18) Laura: Ek wil *nie die aardappelen eet nie*.

4.5 Wisseling met valse vriende

In (19) het die korrespondent aangedui dat sy en die respondent ten tye van die uiting in 'n speel-park was en Zander na 'n onbekende kind verwys het toe die inskrywing gemaak is. Hieroor

merk die korrespondent in die dagboek op dat 'n mens *dogtertje* in Nederlands slegs gebruik “om iemand se vroulike kind aan te dui”. In (19) sou die regte woord eerder *meisje* wees, hoewel Zander die “Afrikaanse woorde, wel met die korrekte Nederlandse diminutief” gebruik.¹²

(19) Zander: Dat *dogtertje* wil niet van die schommel af.

Soortgelyk aan *dogtertje* in (19) hier bo het Zander ook *oom* gebruik om na 'n onbekende man te verwys. In Standaardnederlands word *oom* egter hoofsaaklik vir 'n manlike familielid (die broer van die vader of moeder) gebruik, terwyl *meneer* die voorkeurvorm is vir 'n beleefde verwysing na 'n onbekende volwasse man.

(20) Zander: Kijk, die *oom* heeft een gekke broek aan!

Voorbeeld (21) is opgeteken toe die respondent sy ouers gevra het wanneer hulle in die berge kan gaan stap. Volgens die korrespondent het Zander se pa kort voor hierdie uiting die woord *stap* gebruik om te verwys na *wandelen* in Nederlands. Alhoewel *stap* in Nederlands soms ook “een wandeling maken” kan beteken, dra dit dikwels 'n figuurlike betekenis, soos “uitgaan, cafés bezoeken” (Hendrickx 2022). Volgens Pharos (2011) verwys *stappen* in Nederlands boonop eerder na handeling soos “in/uit die bed klim”, “op die fiets klim” of “van die trein afklim”, en nie noodwendig na die letterlike aksie om te loop of te stap nie.

(21) Zander: Wanneer gaan we *stappen*?

Indien ons aanneem dat Zander nie bewus was van die verskillende betekenis van *stappen* in Nederlands nie, kan *stappen* in sy uiting geïnterpreteer word as 'n voorbeeld van 'n valse vriend én woordinterne skakeling, soos in 4.3 bespreek. (Zander het dus bloot die Afrikaanse naamwoord *stap* en die *-en*-infinitief-agtervoegsel saam gebruik om die valse vriend *stappen* te vorm.)

Indien ons egter aanneem dat Zander wél bewus was daarvan dat *stappen* as sinoniem vir *wandelen* gebruik kan word in Nederlands, is daar nie sprake van kodewisseling in hierdie geval nie, aangesien “Wanneer gaan we *stappen*?” dan eenvoudig as 'n grammaties korrekte Nederlandse sin gelees kan word. Ons interpretasie hang dus af van die inligting wat die korrespondent in haar dagboekinskrywing gee, naamlik dat Zander “die Afrikaanse woord wat sy pa gebruik het”, geuiter het, maar dit met “die Nederlandse infinitief” kombineer – wat daarop dui dat sy uiting wél kodewisseling bevat het.

In (22) en (23) gebruik Carmen die valse vriend *vinnig* twee keer. In Afrikaans dui *vinnig* op spoed, terwyl dit in Nederlands hoofsaaklik in informele taalgebruik voorkom as 'n sinoniem vir *scherp*, *gevat* of *bijdehand*, soos in 'n vinnige reaksie of 'n skerpsinnige opmerking (Pharos 2011). Hierdie woord is as 'n valse vriend geannoteer op grond van die konteks wat deur die korrespondent verskaf is: Hulle was besig met 'n resies, en hoewel Carmen die Nederlandse ekwivalent *snel* ken, gebruik sy dikwels die Afrikaanse bywoord omdat sy gewoonlik saam met haar Afrikaanse maatjies resies hou.

(22) Carmen: Ik ben heel *vinnig*.

(23) Carmen: Jij bent heel *vinnig*.

4.6 Wisseling met nonkognate

In die datastel is daar verskeie gevalle waar die respondente NK's gewissel het; vergelyk (24) tot (30) hier onder.

- (24) Carmen: Hou jy van *pindakaas*?
- (25) Danielle: Ek vind het *baie* leuk.
- (26) Detlef: Hier is my *boekekas*.
- (27) Gerhard: Kan X gou *douche*?
- (28) Laura: Dat *nartjie* is erg lekker.
- (29) Laura: Ek drink my melkies met 'n *rietje*.
- (30) Zander: Kyk mamma, 'n *neushoorn*!

Verskeie van die uitings wat respondente in hierdie studie geproduseer het, lê so na aan beide Afrikaans en Nederlands dat dit moeilik is om klinkklaar te onderskei tot watter taal 'n spesifieke leksikale item behoort. Sonder fonologiese data is ons dus geheel en al afhanklik van die interpretasies van die korrespondente as nietaalkundige veldwerkers.¹³ Sommige voorbeelde toon minimale verskille tussen die twee tale, wat dit bemoeilik om te verifieer of werklike kodewisseling plaasgevind het, selfs al is dit so deur die korrespondent opgeskryf. So byvoorbeeld kan die uiting in (24) óf gesien word as kodewisseling met die NK *pindakaas* (in Afrikaans: *grondboontjebotter*), óf eenvoudig as 'n Nederlandse uiting met geen kodewisseling nie ("Hou jy van pindakaas?"). Insgelyks stem die Nederlandse "Kijk mama, een neushoorn" grotendeels fonologies en grammatikaal ooreen met die uiting wat deur die korrespondent in (30) opgeteken is, wat daarop dui dat dit ook moontlik 'n Nederlandse konstruksie is wat as Afrikaans geïnterpreteer kan word.

Die meerduidigheid van hierdie uitings wat aantoon hoe nouverwant Afrikaans en Nederlands is, is dus 'n aanduiding van kongruente leksikalisering, waar grammatikale samevloeiing dit bemoeilik om in alle gevalle 'n duidelike onderskeid tussen die tale te tref.

In die datastel is daar ook twee voorbeelde waar die Nederlandse *toetje* voorkom. As ons aanneem dat Karien in hierdie gevalle Afrikaans wou praat, sou die verwagte kognaatvorm eerder *nagereg* of *poeding* gewees het. In beide (31) en (32) word die NIK *een* saam met die naamwoord *toetje* gebruik, wat ooreenstem met hoe Zander in (7) *Nederlandse school* hanteer en hoe Detlef in (33) hier onder *mooie auto* gebruik. In al hierdie gevalle kan geargumenteer word dat die respondente nie bloot bewus is van die afsonderlike leksikale items nie, maar eerder die volledige naamwoordstukke as eenhede stoor en gebruik. In die geval van (31) en (32) het die korrespondent verder aangedui dat die uitdrukking *een toetje* gereeld deur die respondent se Nederlandssprekende ma en oupa gebruik word, wat moontlik die oorname van die naamwoordstuk as geheel beïnvloed het.

- (31) Karien: Mamma, ek wil graag *een toetje* hê.
- (32) Karien: Mamma, kan ek *een toetje* kry?
- (33) Detlef: Dit is 'n *mooie auto*.

Voorbeelde (34) en (35) hier onder sou 'n mens ook kon annoteer as óf voorbeelde van woord-interne skakeling (vgl. 4.3), óf bloot as gevalle waar Karien en Laura onderskeidelik die NK's *jurkje* en *kusje* in plaas van *jurkie* en *kussie* gebruik het.

(34) Karien: Ek wil die *jurkje* aantrek.

(35) Laura: Kry ek nog 'n *kusje*?

Soos in 4.2 verduidelik, het ons hierdie voorbeelde eerder as wisseling met NK's beskou, aangesien Karien en Laura klaarblyklik Afrikaans praat, wat dit minder waarskynlik maak dat hulle Afrikaanse naamwoorde met Nederlandse agtervoegsels gekombineer het. Verder word die Afrikaanse vorme *jurk* en *kus* in Afrikaanse woordeboeke as onderskeidelik “verouderd” en “deftig” aangedui (Luther, Pfeiffer en Gouws 2015:560). Hoewel *jurk* vroeër as sinoniem vir *rok* kon geld, verwys dit tans spesifiek in Afrikaans na 'n “los oorrok” (Pharos 2011). Dit is dus waarskynliker dat Karien nie die Afrikaanse woord *jurk* ken nie, en gevolglik die NK vir *rokkie* in hierdie konteks gebruik het. Voorbeeld (35) toon 'n soortgelyke patroon met *kus*, wat in Afrikaans “soen” beteken, maar minder algemeen as *soen(tjie)* voorkom (Pharos 2011). Laura is waarskynlik nie bewus van *kus* as Afrikaanse woord nie en het bloot die NK *kusje* gebruik, soortgelyk aan *jurkje* in (34).

5. Slotopmerkings en toekomstige navorsingsmoontlikhede

Hierdie verkennende studie ondersoek en beskryf die kodewisselingspatrone van 'n groep van agt voorskoolse Afrikaans-Nederlandse kinders in Suid-Afrika. Voorbeelde uit die datastel is aangebied van die woordsoortkategorieë wat die meeste gewissel is, wisseling met nie-identiese kognate, woordinterne wisseling en morfologiese integrasie, wisseling wat lei tot gemengde kollokasies en idiomatiese taalgebruik, wisseling met valse vriende en wisseling met nonkognate. Die bevindinge toon aan dat die nouverwantheid van Afrikaans en Nederlands lei tot 'n proses van kongruente leksikalisering tydens kodewisseling waar 'n samevloeiing van die grammatikale raamwerke van die twee tale waargeneem kan word. Aangesien die grammatikale strukture so soortgelyk is en dus nie die kodewisseling beperk nie, kan vrye wisseling tussen elemente uit enige taal plaasvind.

Muysken (2000:277) beklemtoon dat die meerderheid navorsing toon dat tweetalige sprekers hul taalsisteme kognitief apart hou, maar dat omdat hulle wel steeds gelyktydige toegang tot hierdie taalsisteme het, hulle sekere parallelle tussen die tale vind. Koutamanis (2024:169), daarenteen, bevind dat kinders wat twee tale gelyktydig verwerf, 'n geïntegreerde leksikon het waaruit albei tale gelyktydig geaktiveer kan word, veral wanneer hulle kognaatvorme moet prosesseer. Albei sienings sluit egter aan by die aanname dat tweetalige kindertaalsprekers planne maak om gapings in die ontwikkelende leksikons van hul twee tale te vul.

Volgens Koutamanis (2024:132) hoef kinders wat reeds die woordvorm vir 'n sekere begrip in een taal ken, nie die begrip as sulks heeltemal nuut aan te leer nie, maar slegs die ooreenstemmende woordvorm daarvoor in die ander taal. Hierdie aanleerproses is dan ook makliker wanneer die vorme fonologies soortgelyk is, soos dikwels die geval is by nouverwante tale. Dit verklaar waarom wisseling met nie-identiese kognate gereeld in die datastel voorkom. Hierdie vorme is dikwels fonologies verwant en verwys na dieselfde begrip of voorwerp, wat daartoe

gelei het dat dit in verskeie gevalle moeilik was om klinkklaar te bepaal of kodewisseling tydens 'n spesifieke uiting plaasgevind het.

Die gebrek aan spraakdata in hierdie studie verhinder die ontleding van fonologiese eienskappe soos klem, intonasie en ritme. Hoewel Muysken (2000:133) aandui dat “[w]here languages are morphophonemically similar, it may not be possible to assign an unambiguous language index”, kan toekomstige navorsing oudiovisuele data, soos klank- of video-opnames, insamel om onsekerhede rakende kognate in die datastel na te gaan. Slimfoontoepassing, soos dié wat deur Mieszowska e.a. (2022) gebruik is, kan hiervoor ingespan word om data-insameling vir ouers te vergemaklik en data-insamelingsvoosheid te beperk. Hierdie benadering kan ook uitgebrei word na ander Germaanse tale wat nouverwant is, soos Deens, Noors en Sweeds, asook na Suid-Afrikaanse tale met hoë wedersydse verstaanbaarheid, soos Tswana en Pedi of Zoeloe en Xhosa.

Hoewel hierdie bevindinge belangrike insigte oor die gelyktydige verwerwing van nouverwante tale bied, moet dit binne die beperkinge van die studie geïnterpreteer word. As gevolg van die klein datastel kan hierdie bevindinge nie in alle opsigte na die breër Afrikaans-Nederlandse tweetalige bevolking veralgemeen word nie. Nietemin kan dit dien as 'n waardevolle vertrekpunt vir verdere navorsing. So kan 'n vergelykende studie met deelnemers woonagtig in die Lae Lande verdere insig bied in die kodewisselingspatrone tussen Afrikaans en Nederlands wat in hierdie studie waargeneem is. Spesifiek kan dit help om die opvallende prominensie van Afrikaanse leksikale items in die huidige datastel – wat waarskynlik voortvloei uit die Suid-Afrikaanse respondente se daaglikse blootstelling aan en gebruik van Afrikaans – te verklaar, en dit kan bevestig of hul kodewisselingspatrone sal verskil as gevolg van verskille in die taalkontak-omgewing en kindergeigte spraak.

Dit sluit aan by 'n moontlike toekomstige studie wat die effek van pragmatiese faktore op die kodewisseling van Afrikaans-Nederlandse kinders se taalgebruik ondersoek. 'n Voorbeeld hiervan uit die datastel is die gebruik van *oom* in (20), wat in Afrikaans as 'n beleefdheidsvorm gebruik word (vgl. Ellis 2022; Hoffman 2019), maar in Nederlands uitsluitlik na 'n familielid verwys. Aangesien slegs twee voorbeelde – te wete *dogtertje* en *oom* – in die huidige datastel opgemerk is, kan daar nie enige gevolgtrekkings in hierdie studie gemaak word nie, maar hierdie verskynsel kan in 'n groter datastel verder ondersoek word.

Daar is ook tans beperkte navorsing oor hoe Afrikaanssprekende kinders die dubbelnegativeringskonstruksie verwerf (vgl. Biberauer en Van Heukelum 2023, wat gefokus het op *geen / nie 'n* en *niet een* in Afrikaans en Nederlands), asook hoe die teenwoordigheid van 'n tweede taal, soos Nederlands, moontlik die verwerwing en gebruik van sulke konstruksies beïnvloed.

Hierdie insigte sluit direk aan by die beginsels van diasistematiese konstruksiegrammatika, wat 'n waardevolle teoretiese raamwerk bied om die strukturele ooreenkomste en gedeelde patrone tussen Afrikaans en Nederlands te beskryf, veral binne die konteks van kodewisseling tussen twee of meer nouverwante tale. Hierdie benadering is veral geskik wanneer die effekte van taalkontak tussen nouverwante tale vanuit 'n strukturele perspektief benader en beskryf wil word en kan 'n oplossing bied vir die uitdaging om die kodewisselingspatrone tussen nouverwante tale klinkklaar te kategoriseer (Höder 2014; Rabé 2021). Die sentrale uitgangspunt van diasistematiese konstruksiegrammatika is dat vaardige meertalige sprekers beide taalspesifieke konstruksies (ook bekend as *idiokonstruksies*) en taalonspesifieke konstruksies (ook bekend as *diakonstruksies*) in hul linguïstiese repertoires het. Idiokonstruksies is eie aan

'n spesifieke taal, terwyl diakonstruksies die gemeenskaplike eienskappe vasvang van idio-konstruksies wat struktureel ooreenstem tussen twee of meer tale (Höder 2012). Sulke dia-konstruksies word deur algemene kognitiewe prosesse gevorm, selfs buite die grense van wat gewoonlik as afsonderlike taalsisteme beskou word. Alle soorte konstruksies is betrokke – van eenhede groter as woorde tot eenhede onder die woordvlak (bv. op die fonologiese vlak).

Ten slotte toon hierdie studie dat kodewisseling tussen nouverwante tale soos Afrikaans en Nederlands nie bloot deur leksikale of grammatikale ooreenkomste verklaar kan word nie, maar ook deur kognitiewe prosesse en gebruiksgesbaseerde faktore beïnvloed word. Toekomstige navorsing behoort hierdie faktore – soos die dominante taal van die respondente en die eerste tale van gespreksdeelnemers – meer sistematies te ondersoek. Die data toon die dinamiese en kreatiewe manier waarop jong kinders hul meertalige repertoires aanwend. Verdere navorsing met 'n groter datastel en gepaardgaande oudiovisuele opnames kan help om hierdie verskynsels vollediger te beskryf en tot 'n omvattende beskrywingsraamwerk vir kodewisseling tussen struktureel soortgelyke tale by te dra.

Bibliografie

Aabi, M. 2020. *The syntax of Arabic and French code switching in Morocco*. Cham: Palgrave Macmillan.

Åfarli, T.A. en B. Mæhlum (reds.). 2014. *The sociolinguistics of grammar*. Amsterdam: John Benjamins.

Arias, R. en U. Lakshmanan. 2005. Code switching in a Spanish-English bilingual child: a communication resource. In Cohen, McAlister, Rolstad en MacSwan (reds.) 2005.

Armon-Lotem, S., J. de Jong en N. Meir (reds.). 2015. *Assessing multilingual children: disentangling bilingualism from language impairment*. Bristol, VK: Multilingual Matters.

Babbie, E. 2004. *The practice of social research*. 10de uitgawe. Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning.

Backus, A.D. en H. van der Heijden. 2002. Language mixing by young Turkish children in the Netherlands. *Psychology of Language and Communication*, 6(1):55–74.

Biberauer, T. en M. van Heukelum. 2023. Timing differences in the acquisition of *geen* in Afrikaans and Dutch: an exploratory corpus-based study. In Breed (red.) 2023.

Bosma, E. en E. Blom. 2019. A code-switching asymmetry in bilingual children: code-switching from Dutch to Frisian requires more cognitive control than code-switching from Frisian to Dutch. *International Journal of Bilingualism*, 23(6):1431–47.

Bosma, E. en N. Nota. 2020. Cognate facilitation in Frisian-Dutch bilingual children's sentence reading: an eye-tracking study. *Journal of Experimental Child Psychology*, 189:104699.

- Braunmüller, K. en C. Gabriel (reds.). 2012. *Multilingual individuals and multilingual societies*. Amsterdam, PA: John Benjamins.
- Breed, A. (red.). 2023. *Conference proceedings: 4th Afrikaans Grammar Workshop (AGW 2023)*. Potchefstroom: Noordwes-Universiteit.
- Breed, A. en D. van Olmen. 2021. The passive as an impersonalisation strategy in Afrikaans and Dutch: a corpus investigation. *Dutch Crossing*, 45(2):171–207.
- Brendemoen, B., E. Lanza en E. Ryen (reds.). 1999. *Language encounters across time and space*. Oslo: Novus Press.
- Brenzinger, M. (red.). 1992. *Language death in East Africa*. Berlyn: Mouton de Gruyter.
- Brice, A. en R. Anderson. 1999. Code mixing in a young bilingual child. *Communication Disorders Quarterly*, 21(1):17–22.
- Brink, N. 2017. Hoe jong Afrikaanssprekende kinders betekenis aan hul vroeë taalgebruik verbind. MA-verhandeling, Noordwes-Universiteit.
- . 2023. Metonymic relations underlying the one-word utterances of Afrikaans-speaking infants and toddlers. *Language and Cognition*, 15(1):86–105. <https://doi.org/10.1017/langcog.2022.26>.
- Brookes, H.J., F. Southwood, M. Mössmer, P. Makaure, M.J. White, C. Coetsee, S.L. Yalala, H. Kruger, M. Ndhambi, S. Ndlangamandla, M.T. Bhuda, N. Brink, N. Buthelezi, W. Jiyana, P. Khumalo, B. Ludidi, L. Miriri, M. Matfunjwa en N. Skosana. 2025. Instrument adaptation for measuring early child language development across multilingual and sociocultural diverse settings. *Developmental Psychology*. Advanced online publication. <https://doi.org/10.1037/dev0001935>.
- Cantone, K.F. 2007. *Code-switching in bilingual children*. Dordrecht, Nederland: Springer.
- Cárdenas-Claros, M.S. en N. Isharyanti. 2009. Code switching and code mixing in internet chatting: between “yes”, “ya”, and “si” – a case study. *The JALT CALL Journal*, 5(3):67–78.
- Carstens, W.A.M. en T.J. van Dyk (reds.). 2022. *Toegepaste taalkunde in Afrikaans*. Pretoria: Van Schaik.
- Cohen, J., K.T. McAlister, K. Rolstad en J. MacSwan (reds.). 2005. Conference proceedings: 4th International Symposium on Bilingualism (ISB, 2003). Arizona State University. Somerville: Cascadilla Press.
- Cohn, R.L. 2012. *Audacious euphony: chromatic harmony and the second nature*. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Ehlers, D. en P. van Beek. 2004. *Oranje boven: Nederlands voor Zuid-Afrika*. Pretoria: Protea Boekhuis.

Ellis, C. 2022. Unlocking the power of *oom* and *tannie*: How forms of address shape perception and respect in Afrikaans. *Languages*, 9(11):1–15.

Eriksson, M. 2016. The Swedish communicative development inventory iii: Parent reports on language in preschool children. *International Journal of Behavioral Development*, 41(5):647–54.

Genesee, F. en E. Nicoladis. 2007. Bilingual first language acquisition. In Hoff en Shatz (reds.) 2007.

Goh, H.H. 2017. *Mandarin competence of Chinese-English bilingual preschoolers: a corpus-based analysis of Singaporean children's speech*. Singapoer: Springer.

Goldfield, B.A. 2000. Nouns before verbs in comprehension vs production: the view from pragmatics. *Journal of Child Language*, 27(3):689–705.

Heeringa, W.L., F. de Wet en G.B. van Huyssteen. 2015. Afrikaans and Dutch as closely-related languages: a comparison to West Germanic languages and Dutch dialects. *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus*, 47(1):1–18.

Hendrickx, R. 2022. *Dikke van Dale Online* (Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal). Utrecht: Van Dale Uitgevers.

Höder, S. 2012. Multilingual constructions: a diasystematic approach to common structures. In Braunmüller en Gabriel (reds.) 2012.

—. 2014. Constructing diasystems: grammatical organisation in bilingual groups. In Áfarli en Mæhlum (reds.) 2014.

Hoff, E. en M. Shatz (reds.). 2007. *Blackwell handbook of language development*. Oxford, UK: Blackwell.

Hoffman, S.M. 2019. *Tannie en oom: die gebruik, ervarings, persepsies en houdings in die Pretoria-omgewing: 'n gevallestudie van twee markte in Pretoria*. MA-verhandeling. Pretoria: Universiteit van Pretoria.

Hulk, A. en E. van der Linden. 1996. Language mixing in a French–Dutch bilingual child. *Toegepaste Taalwetenschap in Artikelen*, 55(1):89–101.

Koban, D. 2013. Intra-sentential and inter-sentential code-switching in Turkish-English bilinguals in New York City, U.S. *Social and Behavioral Sciences*, 70(1):1174–9.

Koelewijn, I.M, E. Hoevenaars en J. Verhagen. 2023. How do parents think about multilingual upbringing? Comparing OPOL parents and parents who mix languages. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 46(3):765–81.

Koutamanis, E. 2024. *Spreading the word: cross-linguistic influence in the bilingual child's lexicon*. Amsterdam: LOT.

- Lindgren, J. en U. Bohnacker. 2020. Vocabulary development in closely-related languages: age, word type and cognate facilitation effects in bilingual Swedish-German preschool children. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 10(5):587–622.
- Loots, L., F. de Wet en T. Niesler. 2010. Extending an Afrikaans pronunciation dictionary using Dutch resources and P2P/GP2P. Referaat gelewer by die 21st Annual Symposium of the Pattern Recognition Association of South Africa, Stellenbosch. https://dsp.sun.ac.za/~trn/reports/loots+dewet+niesler_prasa10.pdf.
- Luther, J., F. Pheiffer en R.H. Gouws. 2015. *Handwoordeboek van die Afrikaanse taal*. uitgawe. Kaapstad: Pearson.
- Marchman, V.A., L.Z. Martínez, N. Hurtado, T. Grüter en A. Fernald. 2017. Caregiver talk to young Spanish-English bilinguals: Comparing direct observation and parent-report measures of dual-language exposure. *Developmental Science*, 20(1):1–13.
- McDonough, C., L. Song, K. Hirsch-Pasek, R. Golinkoff en R. Lannon. 2011. An image is worth a thousand words: Why nouns tend to dominate verbs in early word learning. *Developmental Science*, 14(2):181–9.
- Mieszkowska, K., G. Krajewski, K. Sobota, A. Dynak, J. Kolak, M. Krysztofiak, B. Łukomska, M. Łuniewska, N.G. Garmann, P. Hansen, A.S.H. Romøren, H.G. Simonsen, K. Alcock, N. Katsos en E. Haman. 2022. Parental report via a mobile app in the context of early language trajectories: StarWords Study Protocol. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(5):1–18. 10.3390/ijerph19053067.
- Milroy, L. en P. Muysken (reds.). 1995. *One speaker, two languages: cross-disciplinary perspectives on code-switching*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- Muysken, P. 1992a. Constructing the frame in intrasentential codeswitching. *Multilingua*, 11(1):101–27.
- . 1992b. Codeswitching as a mechanism of deep borrowing, language shift, and language death. In Brenzinger (red.) 1992.
- . 1993a. *Social motivations for code-switching: evidence from Africa*. Oxford: Clarendon.
- . 1993b. *Duelling languages: grammatical structure in codeswitching*. Oxford: Clarendon.
- . 1995. A lexically based model of code-switching. In Milroy en Muysken (reds.) (1995).
- . 1999. Putting it all together: The matrix language and more. In Brendemoen, Lanza en Ryen (reds.) 1999.
- . 2000. *Bilingual speech: a typology of code-mixing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Namba, K. 2012. Non-insertional code-switching in English-Japanese bilingual children: alternation and congruent lexicalisation. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 15(4):455–73.

- Nel, J. en K. Huddlestone. 2012. Analysing Afrikaans- English bilingual children's conversational code-switching. *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus*, 41:29–53.
- Nel, J.H. 2012. Grammatical and socio-pragmatic aspects of conversational code switching by Afrikaans-English bilingual children. MA-verhandeling, Universiteit Stellenbosch.
- Paradis, J., K. Emmerzael en T.S. Duncan. 2010. Assessment of English language learners: using parent report on first language development. *Journal of Communication Disorders*, 43(1):474–97.
- Paradis, J., E. Nicoladis en F. Genesee. 2000. Early emergence of structural constraints on code-mixing: evidence from French-English bilingual children. *Bilingualism: Language and Cognition*, 3(1):245–61.
- Pharos. 2011. *Groot woordeboek Afrikaans en Nederlands*. <https://www.pharosonline.co.za> (13 Maart 2025 geraadpleeg).
- Ponelis, F. 1999. Hesseling: 'n eeu later. *Literator*, 20(1):1–13.
- Poplack, S. 1980. Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en español: toward a typology of code-switching. *Linguistics*, 18(1):581–618.
- Pua, E.P.K., M.L.C. Lee en S.J. Rickard Liow. 2017. Screening bilingual pre-schoolers for language difficulties: utility of teacher and parents' reports. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 60(1):950–68.
- Rabé, M. 2021. Kodewisseling in Afrikaans-Nederlandse kinders se spraak. MA-verhandeling, Noordwes-Universiteit.
- Raidt, E.H. 1989. Ontwikkeling van vroeë Afrikaans. In Raidt, Botha, Ponelis, Combrink en Odendal (reds.) 1989.
- Raidt, E.H., T.J.R. Botha, F.A. Ponelis, J.G.H. Combrink en F.F. Odendal (reds.). 1989. *Inleiding tot die Afrikaanse taalkunde*. 2de uitgawe. Pretoria: Academica.
- Redlinger, W. en T. Park. 1980. Language mixing in young bilinguals. *Journal of Child Language*, 7(1):337–52.
- Ribot, K.M. en E. Hoff. 2014. ¿'Cómo estas'? "I'm good." Conversational code-switching is related to profiles of expressive and receptive proficiency in Spanish-English bilingual toddlers. *International Journal of Behavioral Development*, 38(4):333–41.
- Southwood, F., N. Brink en H. Oosthuizen. 2022. Kindertaal. In Carstens en Van Dyk (reds.) 2022.
- Suid-Afrikaanse Regering. 2013. Wet op Beskerming van Persoonlike Inligting. *Staatskoerant*. Pretoria.
- Swarte, F. 2016. Intelligibility of Germanic languages underestimated. <https://www.rug.nl/news/2016/02/verstaanbaarheid-germaanse-talen-onderschat?lang=en> (10 Januarie 2025 geraadpleeg).

- Tuller, L. 2015. Clinical use of parental questionnaires in multilingual contexts. In Armon-Lotem, De Jong en Meir (reds.) 2015.
- Van Bezooijen, R.L. en C.S. Gooskens. 2005. Intertalig tekstbegrip: de begripeljkheid van Friese en Afrikaanse teksten voor Nederlandse lezers. *Nederlandse Taalkunde*, 10(2):129–52.
- Van Hell, J.G. en A.M.B. de Groot. 1998. Conceptual representation in bilingual memory: effects of concreteness and cognate status in word association. *Bilingualism: Language and Cognition*, 1(3):193–211.
- Van Huyssteen, G.B. en S. Pilon. 2009. Rule-based conversion of closely-related languages: a Dutch-to-Afrikaans convertor. Referaat gelewer by die 20th Annual Symposium of the Pattern Recognition Association of South Africa, Stellenbosch. <https://researchspace.csir.co.za/server/api/core/bitstreams/89f72998-3367-48fd-8eb5-e6d7e8aa885a/content> (7 Oktober 2025 geraadpleeg).
- Vihman, M.M. 2016. Code-switching in emergent grammars: Verb marking in bilingual children's speech. *Philologia Estonia Tallinnensis*, 1(1):175–98.
- White, M.J. 2015. The comprehension and negation of the L1 acquisition of Afrikaans. MA-verhandeling, Universiteit van Groningen, Groningen, Nederland.

Eindnotas

¹ Hiermee wil ons ons opregte dank uitspreek teenoor Timothy Coleman wat as kritiese leser van hierdie artikel opgetree het en ons gehelp het met die nagaan van die Nederlandse uitings se ontledings.

² Alhoewel ons bewus is van die terminologiese kwessies rakende *kodewisseling* en *kodevermenging* en dergelike terme, gebruik ons in hierdie studie die term *kodewisseling* as samebreelterm vir al die verskillende tipes wisselings tussen kodes (tale, dialekte of variëteite) binne 'n enkele gesprek.

³ Hierdie syfer verwys egter hoofsaaklik na etimologiese herkoms, en nie na die huidige aktiewe woordeskat wat in albei tale gebruik word nie. Sommige taalkundiges skat dat die gedeelde aktiewe woordeskat tussen Afrikaans en Nederlands waarskynlik minder is, moontlik rondom 60%. In die konteks van hierdie studie is dit egter waarskynlik dat kinders se vroeë kodewisseling grootliks betrekking het op basisvlakwoorde (soos name van voorwerpe, mense en aksies), en op hierdie vlak is daar dikwels 'n groot mate van ooreenkoms tussen Germaanse tale soos Afrikaans en Nederlands.

⁴ In hierdie studie verwys die term *uiting* (in Engels *utterance*) na enige betekenisvolle eenheid van taalgebruik wat deur 'n kind geproduseer is en deur die korrespondent opgeteken is, hetsy dit 'n volledige sin, 'n frase of selfs net 'n enkele woord is, mits dit as 'n selfstandige bydrae tot die gesprek verstaan kan word.

⁵ 'n Voorbeeld van 'n ouerverslaginstrument wat steeds wyd in kindertaalstudies gebruik word, is die MacArthur-Bates Communicative Development Inventories (MB-CDI's), wat in die laat 1980's en vroeë 1990's in die VSA ontwikkel is, en sedertdien al aangepas is vir die Suid-Afrikaanse konteks (vgl. Brookes, Southwood, Mössmer e.a. 2025).

⁶ Die dagboekinskrywingsjabloon het vyf kolomme bevat wat vir elke uiting voltooi moes word, naamlik: (i) Datum van die uiting; (ii) Spesifieke uiting (woord vir woord soos deur die respondent gehoor); (iii) Konteks waarin die uiting plaasgevind het; (iv) Die tale van alle ander (gespreks- of passiewe) deelnemers wat tydens die uiting teenwoordig was (indien tersaaklik); en (v) Opsionele ekstralinguistiese inligting oor die respondent se geskiedenis met die gebruik van hierdie of soortgelyke uitings, ens.

⁷ Verwys na die ouderdom van die kind, uitgedruk as getal [jare];[maande].

⁸ Hoewel die ouers se eerste tale en huidige woonplek tydens data-insameling verreken is, is hul spesifieke herkoms binne Nederland of België nie ingesluit nie. Dit is omdat daar te veel verskillende variëteite, en selfs tale (soos Fries of Limburgs), in hierdie gebiede is, en dit onprakties sou wees om dié verskille as 'n veranderlike in die studie te betrek. Nietemin is dit onafwendbaar dat streekspesifieke variante deel van die kind se taalblootstelling sal wees, aangesien ouers natuurlik hul eie taalgebruik oordra. Aangesien hierdie studie egter fokus op kodewisseling eerder as variasie binne Nederlands, is dit nie as 'n beperking beskou nie. Daar is verder van die veronderstelling uitgegaan dat ouers wat hul kinders tweetalig grootmaak, primêr stu op 'n standaardvorm van die taal, veral in opvoedkundige kontekste, soos die geval by die EOET-benadering.

⁹ Verskeie korrespondente het egter opgemerk dat die eerste uiting *mamma/mama* was, maar hulle het dit moeilik gevind om te bepaal of dit tot Afrikaans of Nederlands behoort vanweë die ooreenkoms in uitspraak. Eers deur latere uitings kon hulle die aanvangsvolgorde van die tale aflei.

¹⁰ Die data wat uiteindelik van die korrespondente ontvang is, is as 'n afgehandelde of geslote datastel beskou. Dit beteken dat daar nie na afloop van die data-insamelingsperiode verder kontak met die korrespondente gemaak is om klaarheid oor bepaalde uitings in die dagboeke te kry nie. Die uitings in die dagboeke is dus op sigwaarde (d.i. presies hoe dit neergeskryf is) ontleed.

¹¹ By beide (12) en (13) is dit egter moontlik dat die <n> van die *-en*-meervoudsagtervoegsel nie werklik uitgespreek is nie, maar dat die korrespondent bloot die transkripsies aangepas het om by die Nederlandse standaardspelyse aan te sluit. Aangesien daar geen fonologiese data beskikbaar is om die gebruik van die <n> te bevestig nie, kan slegs op die korrespondent se voorstelling staatgemaak word.

¹² Aangesien fonologiese data nie ingesamel is nie, is dit problematies om die gebruik van NIK's soos *dochter* teenoor *dogter* te onderskei. Daar word uitsluitlik staatgemaak op die korrespondent se interpretasie en gevolglike voorstelling van die respondent se taalgebruik (in die vorm van skryfwyse of spelling).

¹³ Om aan te dui of hulle 'n leksikale item as Afrikaans of Nederlands gehoor het, het die ouers dit telkens gespel volgens die standaardspelling van een van die twee tale.